

Bliv medlem af Haderslev Bygningsbevaringsforening.

Foreningens formål er at virke for bevarelse af værdifuld, ældre bygnings- og landskabskultur i Haderslev Kommune samt at fremme forståelsen for god arkitektur, godt bymiljø og landskabelige værdier.

Foreningen afholder oplysende arrangementer. Den er medlem af Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, og medlemmerne får tilsendt landsforeningens tidsskrift 4 gange om året.

Støttemuligheder ved Haderslev Bygningsbevaringsforening.

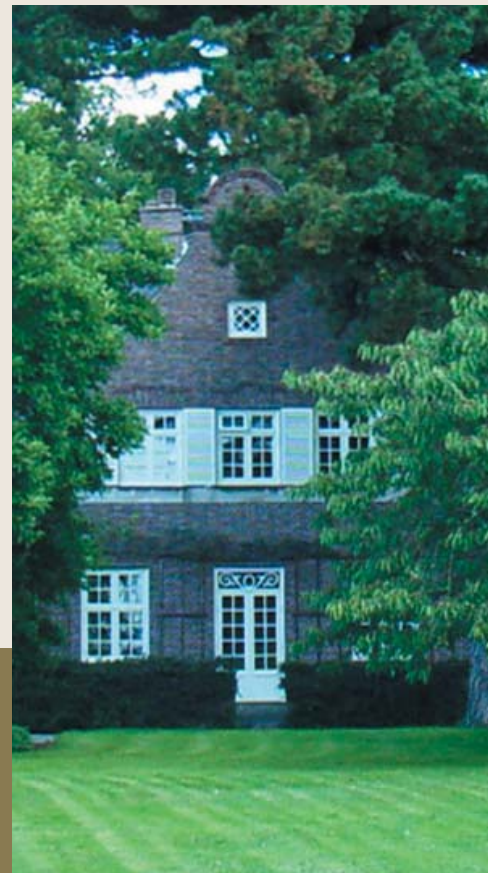
Haderslev Bygningsbevaringsforening kan tilbyde gratis rådgivning til ejere af Peder Gram huse vedrørende reparation, ombygning, restaurering eller tilbageføring. Foreningen kan også være behjælpelig med at fremskaffe kopier af originaltegningerne til husene.

Ønsker de yderligere information om støttemuligheder og medlemskab af Haderslev Bygningsbevaringsforening, kan dette ske ved henvendelse til:

HADERSLEV BYGNINGSBEVARINGSFORENING

Helge C. Jacobsen
Aastrup Allé 46
6100 Haderslev

Tekstkilde: Arkitekt MAA Jørgen Toft Jessen, Sønderjysk Månedsskrift 10-2003.
Layout og foto: Arkitekt MAA Mette Kristensen v. Haderslev Bygningsbevaringsforening.

Arkitekt Peder Gram
og hans huse i Haderslev

HADERSLEV BYGNINGSBEVARINGSFORENING

Selskabet til bevarelse af gamle bygninger og landskabskultur i Haderslev

Arkitekt Peder Gram og hans huse i Haderslev.

Med denne lille folder vil Haderslev Bygningsbevaringsforening give en kort orientering om Peder Gram og hans arbejde i Haderslev. Formålet er at henlede opmærksomheden på Peder Grams huse, således at de påskønnes og bevares for eftertiden.

Peder Gram fødtes i 1885 i landsbyen Nustrup. Sin uddannelse som arkitekt fik han dels på Baugewerkschule i Eckernförde, dels på Kunstakademiets Arkitekt-skole i København. Før han i 1910 etablerede egen tegnestue i Haderslev, arbejdede han hos forskellige arkitekter i Hannover, Kiel og Flensborg.

I de år, Peder Gram uddannede og etablerede sig som arkitekt, d. v. s. lige efter forrige århundredeskifte, skete der et stilskift i arkitekturen. Progressive arkitekter interesserede sig for og blev stærkt inspireret af hjemstavnsarkitektur. I danske og nordtyske byer, og altså også i Haderslev, der dengang var en del af Tyskland, stiftedes der foreninger, der havde til formål at udvikle en progressiv arkitektur, der hvilede på hjemstavnsarkitekturens traditioner. Et af resultaterne for disse foreningers virke blev byggestilen "Bedre Byggeskik", der stadig sætter sit smukke præg på bygningskulturen over hele Danmark.

I Haderslev stiftedes i 1909 "Foreningen for Pleje af hjemlig Bygningskunst i Haderslev Kreds". Peder Gram var en af medstifterne. Andre medlemmer i denne forening var arkitekterne P. Bløcher, W. Czygan og C. Raben samt

stadsbygmester Schnackenburg, königliches baurat Jablonowski og tømrermester J. Jürgensen. Alle har de sat deres karakterfulde præg på byggeriet i Haderslev, men størst af dem alle var Peder Gram; i den nuværende Haderslev Kommune har han i sit 26 års virke udført tegninger til ca. 350 bygninger. Derudover har han tegnet ca. 220 bygninger uden for Haderslev Kommune.

Langt de fleste bygninger, han har tegnet, er villaer og stuehuse i "Bedre Byggeskik" med røde sten, rødt tegltag og hvide krydssprossede vinduer. De er ofte pyntet med karnapper, gavlkviste og fremhævede indgangspartier. Disse huse finder man over hele byen, men mest på Aastrupvej, Rolighedsvej, Ribe Landevej, Aarø Sundvej, og Aabenraavej.

Af større byggerier i Haderslev Kommune kan nævnes Nordeabanken i Nørregade, Vandrehjemmet på Ny Erlevvej, Hoptrup Skole, den tidligere præstegård nu skolefritidsordning på Hertug Valdemarsvej, præstegården i Vonsbæk samt en del af det tidligere amtssygehus i Storegade.

I 30'erne blev Peder Gram påvirket af funktionalismen og modernismen. Resultatet af denne påvirkning kan bl.a. ses på husene Aabenraavej 30 a, Parkvej 1 og Sct. Severingade 4. Modernismens ideer dannede afslutningen på Peder Grams virke som arkitekt i Haderslev, men han vil dog mest erindres i kraft af de mange spor af klassisk dansk byggeskik, han har sat i Haderslev.

